

KÖZÉRDÉK

AZ ALSÓFEHÉRVÁRMEGYEI NEMZETI MUNKAPÁRT HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik hetenként kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Előfizetés:

egész évre - - 12 korona.
fél évre - - 6 " "
negyed évre - 3 " "

Egyes szám ára 12 fillér.

Felelős szerkesztő:

Dr. MÜLLER JENŐ.

Kiadóhivatal: FÖLDES EDE könyvkereskedése Nagyenyed.

Hirdetés ára: centiméterenként 6 fillér. Többzori hirdetés
árkedvezményben részesül.

Nyitvány sora 40 fillér.

Tisza István Kolozsvárott.

Országgraszóló fényes, nagyszerű ünneplés keretében nyilatkozott vasárnap Tisza István gróf miniszterelnök a kormány s a nemzeti munkapárt politikájáról. Közel kétórás beszéde oly részletes, kimerítő képét adta az egész politikai helyzetnek, a kormány feladatainak és terveinek, hogy messzire felülemelkedett egy alkalmi szónoklat színvonalán, melyet a kolozsvári nemzeti munkapárt újjászervezése alkalmából az országos párt vezérével esetleg várhattunk.

Ez a hatalmas beszéd sokkal, de sokkal több volt. Valóságos megnyitó szövege volt a választási küzdelemnek, melyet a jövő év elején megvívunk kell.

A kolozsvárinagygyűlésen Tisza István gróf miniszterelnökön és Sándor János belügyminiszteren kívül itt volt körülbelül negyven országgyűlési képviselő, számos főrendiházi tag és főispán. Képviselve volt — többnyire tekintélyes számu küldöttségekkel — valamennyi erdélyi vármegye, továbbá Nagyvárad, Marosvásárhely, Brassó, Torda, Dés, Szamosújvár, Sepsiszentgyörgy, Gyulafehérvár, Nagyenyed, Székelyudvarhely, Déva, Segesvár városok, sok nagyközség. Eljött festői viseletében egyes vidékek köznépeinek egy-egy csoportja. És résztvett az ünnepeken a kolozsvári lakosság összes rétegeinek akkora tömege, amekkorát ottani politikai összejövetelen még sohasem láttunk együtt.

És ennek a sok ezernyi tömegnek a lelke oszthatatlan érzéssel olvadt együvé a mindegyre meg-megújuló viharos manifesztációban: Éljen Tisza István!

Nagy Károly, a pártkör igazgatója lépett elő és nagyhatású beszédben ismertette a kolozsvári munkapárt és munkapárti kör törekvéseit.

Azután általános nagy figyelem közben gr. Tisza István szólt, kinek beszédjéből közöljük a nevezetesebb részületeket.

A miniszterelnök beszéde.

Tiszteltközgyűlés! Ezelőtt négy esztendővel ott állottam a kolozsvári munkapárt bölcsőjénél. Résztvettem e párt megalakításában, nagy csaták küszöbén, súlyos aggodalmakkal, de ügyem igazába vetett rendületlen hittel és a jövő iránti bizalommal és jó reménységgel elteleve. Most örömmel engedtem a kolozsvári munkapárt vezetésére szíves meghívásának,

hogy visszajöjsek az Önök körébe, hogy viszont lássuk egymást, hogy egymás szemébe nézhessünk ismét, négy esztendő munkássága, küzdelmei viszontagságai és sikerei után. Tisztelt Uraim! Nem könnyen jutottunk el a sikerek időszakáig. Kemény, lázas munkát kellett a munkapártnak elvégeznie, azokat az akadályokat kellett a nemzet utjából elhárítania, amelyek eltorlaszolták a magyar parlament működését, a melyek tehetetlenné, munkaképtelenné tették a képviselőket. Engedjék meg, hogy csak egy egész rövid visszapillantást vegsek erre a kérdésre!

Az obstrukciónál.

Az 1905-ik évi nagypolitikai átalakulás előtt nagyon széles körökben az a hit volt elterjedve jó magyar hazafiak között, hogy a magyar nemzetnek az obstrukció fegyverére feltétlenül szüksége van. En mindig igyekeztem megküzdeni ezzel a felfogással. Nem segítő eszköznek, veszedelmes örvénynek tekintettem mindig az obstrukciót a nemzet utjában. Az én szavam gyöngye volt, hogy egy igazságról meggyőzhessem a nemzetet. Maguknak az eseményeknek kellett a meggyőző bizonyítékokat szolgáltatni és szolgáltattak is. (Ugy van! Ugy van!) Mert hiszen alig vette át az ezelőtti kisebbség az ország kormányzását, nyomban az obstrukció veszedelmével találta szemben magát, nyomban kénytelen volt ahhoz az eszközhöz fordulni, amelynek igénybevételében elődei megakadályozta, a házszabályok szigorításának eszközeihez. És azok a férfiak, akiket egyéni súlyuk és magyar hazafiságuk a magyar közélet vezető tényezőivé tett és azoknak fog is megtartani mindenahol, azok a férfiak, akik akkor a koalíciós kormány tagjaiként vezették a magyar közéletet, akik akkor felelősek voltak a magyar közviszonyokért — azok a férfiak sokkal ékes-szólóbban, mint én tudnám, hirdették a nemzetnek a házszabályok szigorításának szükségét és hirdették az obstrukciónak nemzetgyilkos veszedelmét. Az ő uralmuk nem tartott sokáig, t. uraim. Elmúlásának közvetlen oka a belső meghasonlás volt. Az akkori többség két részre szakadt, mint két egymástól meglehetősen elidegenedett tényező vett részt az 1911-ik évi választási küzdelemben. Az egyik árnyalat az, amelyik ellenzékben volt az utolsó időben a koalíciós kormányval, az hirdette az obstrukció tanát, hirdette a lehangolást, a másik, az ellenzéknek komolyabb árnyalata, kivált az élén álló férfiak, akkor is felemelték az ellen intő szavukat, akkor is óva intették a nemzetet, hogy erre az utra kövesse az ellenzéknek azt a másik árnyalatát. Lefolyt a választás. Az ellenzék általában megtizedelve, az a párt pedig, amelyik az obstrukció tanát hirdette, jóformán megsemmisülve jött ki a küzdelemből, hiszen alig negyedrésze régi tagjainak nyert újból képviselői megbízatást. És akkor általános volt a hit, — nagyon kevesen voltunk, akik ebben a reménységben nem osztoztunk — hogy Magyarországon nem lesz többé obstrukció, mert hiszen magának az ellenzéknek is nagyobb része elítéli azt, az ellenzéki árnyalat pedig, amely nem ítélte el, megsemmisülve került ki a nemzet ítélőszékére elől.

Fájdalom, mint annyi más, ez a hit is illúzióknak bizonyult. Már a bankkérdésnél is előrevetette árnyékát az obstrukciónak, de teljes erővel, a legszélsőbb eszközökkel, az úgynevezett technikai obstrukciónak legbrutálisabb módszereivel lépett előtérbe, amint a véderő-

törvények feletti vitát kellett volna a Háznak megkezdnie. Ugyanazok a férfiak, akik a miniszteri székből olyan keményen itélték el az obstrukciót, akik valóban jóstehetőséggel hirdették, hogy ha visszatér újból az obstrukció veszedelme, második november 18-ika fogkövetkezni, amelyet az egész nemzet helyeselni fog, — ugyanazok a férfiak, ha nem vettek is azonnal közvetlen részt az obstrukciónban, enyhítő körülményeket — amint újabb időben mondani szokás — lélektani magyarázatokat kerestek és készen állottak mindig reá, hogy megragadják, feltartóztassák az obstrukciónra lesújtani akaró kezét.

A házszabályrevizió.

Vége is nem volt más választás. A helyzet hónapról-hónapra tarthatatlanabbá vált, megörölte azt a kormányt, amely győztesen került ki a választásokból, alapjában megingatta annak a többségnek helyzetét, amely hivatala volt, a nemzet szava által kötelezve volt, hogy előre vigye a nemzeti közügyeket és megörölte és alapjában megingatta magának a magyar nemzetnek politikai súlyát, tekintélyét, erkölcsi hatalmát. Mert afelett a nemzet felett, amely saját házában nem tud rendet tartani, afelett a nemzet felett, amely nem rendelkezik elég akaraterővel és kötelességtudással arra, hogy saját képviselőháznak munkaképességét biztosítsa, afelett a nemzet felett napirendre térnek az események, annak sorsát mások fogják eldönteni. Ebben az áldatlan helyzetben, t. Uraim, cselekedni kellett. En nem kerestem azt a kitértelt megbiztatást, hogy ennek a cselekvésnek kötelessége és feladata az én kezembe adassék. De egy percig sem mertem volna polgártársaim szemébe nézni, ha gyáván elbujtam volna ez elől. (Viharos, szünni nem akaró éljenzés és taps.) Ez elől a sokak szerint kétségbeesett, az illetőre nézve mindenesetre végzetes következményekkel járó kötelesség teljesítése elől. Vállalkoztam reá, megtettem. (Hosszas, tomboló tetszés, zajos éljenzés és taps.) Az eredmény igazolta eljárásomat. (Ugy van! Ugy van!) A szükséges cselekedetet siker követte, siker nemcsak annyiban, hogy akkor keresztül lehetett vinni azt, amire a nemzetnek égető szüksége volt, de siker annyiban is, hogy a nemzet helyeslése követte ezt az eljárást. S a nemzetnek ez az érett, bölcs és férfias állásfoglalása állandóan megmentette a magyar parlamentet hasonló tehetetlenség, hasonló vergődés további szegényétől és veszélyeitől. (Általános, hosszas éljenzés.)

A választójogi törvény.

Kévéssel ez után a siker után újabb sikert mutathatott fel a munkapárt. Újabb — én nem tudom, talán még nagyobb sikert — a nemzeti alapon álló, óvatos, mérsékelt, szabadelvű reform alapján készült választójogi törvény megvalósításával. T. Uraim! Kell-e itt, Kolozsvár városában, Erdély társadalmának összegyűlt képviselői előtt beszélnem azokról a veszélyekről, amelyeket a választójog terén érvényesülő szélső radikalizmus rejtene magában a magyar nemzetre nézve. Hiszen tudnia, éreznie kellene azt minden magyar embernek. De itt az országnak ezen a keleti részén, itt, ahol annyira szembeszökő mindaz az ellentét, mindaz a nehézség, mindaz a probléma, mindaz a veszedelem, amivel ennek a maroknyi magyar nemzetnek meg kell küzdenie, — itt valóban vaksággal verte meg az Urísten azt, aki még itt is az általános szavazati jogot követeli. A többség hű maradt

akkor is, amikor cserbenhagyták olyanok, akik a többség egyes tagjait gyanúsították hasonló eljárással. És különös az, hogy Lukács László akkori miniszterelnök ellen, akinek elévülhetetlen érdeme, hogy a választójogi radikalizmus veszedelmétől megmentette az országot, éppen ez az eljárása szabadította fel a pártszenvédélyt olyan romboló erővel, amely ezután az ő kormányának további működése elé torlaszolt akadályokat.

Tisztelt Uraim! Nem akarom az önök figyelmét tulságos sokáig igénybevenni, nem térhetek ki kimerítően erre a kérdésre. Egyet azonban újból konstatálnom kell, szemben az ismét és ismét felmerülő váddal és gyanúsítással és rágalommal. Azoknak a férfiaknak, azoknak a pártoknak, akik Lukács Lászlóval készek voltak olyan politikai megegyezést létesíteni, amely politikai megegyezés az ország kormányát talán beláthatatlan időkre biztosította volna Lukács László részére, azoknak a férfiaknak nincs joguk vádat emelni olyan dolgok ellen. Kifogásolni a tisztesség szempontjából olyan dolgokat, amelyeket nagyon jól tudtak akkor, amikor Lukács Lászlóval erről a megegyezésről tárgyaltak. Én egyáltalán nem szeretek sokat beszélni a tisztességről, a tisztességet, a becsületességet azon dolgok közé sorolom, amiket egész élete folyásán keresztül feltétlenül követ az ember anélkül, hogy sokat beszélne róluk. Különösen a legnagyobb erkölcselenségnek tartom azt, ha valaki a tisztesség és becsület fogalmait pártpolitikai, taktikai szempontokból nézi. A legnagyobb erkölcselenségnek tartom azt, ha valaki a tisztesség és becsületesség szempontjából követendő eljárását a szerint módosítja, hogy pártpolitikaiból barátságos vagy barátságatlan magatartást tanúsít-e vele szemben az, akinek becsületét hol megtámadja, hol hallgat róla.

A külügyi helyzetről.

Majd utalt arra, hogy miért kellett neki kormányalakításra vállalkozni. Rátért a külügyi helyzetre. Az egész külügyi helyzet — mondotta — nem ad okot kétségbeesésre, ellenkezőleg, ott megvannak a sikeres működésnek előfeltételei. De mindenekelőtt előfeltétele a sikeres működésnek saját erőnknek megléte, saját erőnknek tudata (Hosszas zajos tetszés és éljenzés.) Ezt pedig nem adhatja meg más, mint egy olyan magyar nemzeti politika, amely egyesíti, összefogja, tervezi, akcióképesé teszi a nemzeti erőt, amely mindenekelőtt kidomborítja és gondos kézzel megóvjá azt az 1867-ben biztosított nagy jótéteményt, hogy a magyar nemzet és az uralkodóház ma már egymás hivatását felismerve, egymás politikai céljait összhangba hozva, teljes erővel használhatja fel közös céljai számára egymás erejét. — Tisztelt Uraim! Háromszázötven esztendőn keresztül kereste a Habsburg uralkodóház és a magyar nemzet ennek a problémának megfejtését. Háromszázötven esztendő munkája volt megtalálni annak a módját, hogy az uralkodóház jogosult nagyhatalmi törekvései a magyar nemzet éppen olyan jogosult nemzeti függetlenségi vágyával és szabadság szeretével összhangzásba hozassanak. Tisztelt Uraim, ha ilyen hatalmi tényező, mint Európa leghatalmasabb uralkodóháza, egy, ha kicsiny is, de elszánt és életképes nemzettel egy ilyen problémán dolgozik, ez a munka sok szenvedéssel, sok könnyel és sok vérrrel van a világtörténelem könyvébe beírva. — És ennek a munkának diadalmas befejezése a legnagyobb áldás, amely nemzetet érhet ezen a világon. A legnagyobb áldás, és a legdrágább kincs, amelyet könnyelmű kézzel kockára tenni vagy csak legkevésbé is megbolygatni vagy megingatni nem szabad. És legkevésbé szabad a mi napjainkban. Hiszen nézzünk körül: mindaz, ami az utolsó esztendőben történt, a nemzeti öntudat, vágyak, ambícióknak, haladási törekvéseknek az a fellobbanása, amit olyan nemzetek körében is tapasztalunk, amelyeknek még pár évvel ezelőtt a török uralom alól való szabadulás leghőbb vágya, mindaz vajon nem fokozza-e azokat a komplikációkat, azokat a feladatok, amelyekkel e monarchiában meg-

kell küzdeni. Mindaz nem juttatja-e százszoros erővel előtérbe, hogy ebben a monarchiában két olyan erőtevéző van, amelynek sorsa és jóvalta egymáshoz van kötve, amely egymásban találhatja fel a legbiztosabb, leghűségesebb szövetségést, az állandó érdek azonossága alapján: a magyar nemzet és dinasztia. (Hosszas lelkes éljenzés.) Ha vajjon ha máskor is gyöngeség és a szenvedés forrása volt ennek a két tényezőnek egymásba utközése és erő és diadalforrása volt ha ez a kettő megértette egymást, vajjon nem százszor inkább áll-e ez napjainkban, azok között a fokozott feladatok, fokozott nehézségek és veszélyek között, amelyekkel szemben senki másnak nincs annyira e monarchiának, mint dualisztikus, alkotmányos monarchiának fennállásához kötve egész egzisztenciája, egész jóvalta, mint a magyar nemzetnek és a dinasztának. (Ugy van, ugy van!)

A gazdasági helyzet.

Tisztelt Uraim! Míg az ország politikai helyzetének alakulásában találok igen sok vigasztalót és felemelőt, addig senki nem érezheti nálam jobban ama feladatok súlyát, amelyeket az ország gazdasági helyzete hárt reám. Tisztelt Uraim! 1867. óta egész fejlődésünknek egyik jellemvonása gazdasági és állampénzügyi téren bizonyos reménykedés volt. Egyszer-egyszer sikerült takarékosabb szellemet vinni be az állami életbe, egyszer-egyszer sikerült a társadalmat is meggyőzni arról, hogy saját érdekében nem helyesen cselekszik, ha mindent az államtól vár és nagyobb és nagyobb igényekkel fordul az állam pénzügyei felé. De olyan áramlat ez, amely pártkülönbség nélkül ragadta magával a magyar közélet intenzitását. Nőtték az állam keretei, nőtték a sok tekintetben módó kiadások. Hiszen a magyar embernek általában nem éppen erénye a takarékoskosság, de ez fájdalom, nagyon is nyilvánul az állami berendezkedésben. Azt a helyes, takarékos szellemet, amely az állami életben is a hasznosat, a szükségeset, a célszerűt lehetőleg olosón, lehetőleg kevés feltétlenül, kevés kiadással igyekeznek elérni, azt bizony a mi közéletünk alig-alig ismeri. Én ezért nem tehetek egyes pártoknak szemrehányást, de azért nem hallgathatom el, hogy ez a helyes mértéken túlmenő költséges, ez a nem mindig szükséges és célszerű célokra való újabb és újabb állami kiadásoknak az odadobálása, olyan méreteket sohasem öltött, mint a koalíciós kormány idején. Szédületes gyorsasággal emelkedtek az állami kiadások. Most azután egy adott helyzetben az a kettős baj szakadt reám, hogy egyfelől olyan külügyi helyzet mellett, amely teljesen lehetetlenné tette a habozást a katonai kiadások terén, legalább félig-meddig követnünk kellett a többi gazdagabb államok katonai erőfeszítéseit, tíz esztendő mulasztásait helyrehozva, nagy, óriási nagy összegekkel fokoznunk kellett a katonai kiadásokat és ugyanakkor reáuzdul erre a nemzetre az egész világot érő általános pénzügyi válság és reáuzdultak azok az elemi csapások, amelyek különösen ennek az országnak keleti részét immár harmadik esztendőben érik.

Az államnak tehát első feladata gondoskodni a legsürgősebb, legszükségesebb pénzforsokról. Gondoskodni első sorban csak a legkisebb elemi csapások kapcsán a közvetlen inségek segítéséről.

De tovább kell mennünk a sebek gyógyításában. Megindította a kormány az akcióit, amely összesen 120 millió korona költséggel a folyók felső részeit szabályozni fogja. Ki kell ezt egészíteni az erdő-törvényt olyan revíziójával, amely elejét vegye a hegyvidéki erdőségek rohamos letarolásának, amely biztosítsa a letarolt erdőségek beültetését. A mi ipari viszonyainknak egyik nagyon szomorú mellékoldala és mellékvonatkozása a munkáskérdés is. Ebbe a kérdésbe emelkedett, tisztultabb felfogást kell belevinni.

Ennek a kérdésnek megoldása szorosan összefügg a munkásbiztosítás kérdésével. A munkásbiztosítás ügye ma teljesen szakszabályozott, szerencsétlen törvényalkotás folytán,

amit azt hiszem, ma már mindnyájan tudunk és érezzük. Ennek a revízióját ki kell egészíteni egy sztrájk törvény meghozatalával. Olyan sztrájk törvény meghozatalával, amely nyíltan elismeri a munkásnak a sztrájkhoz való jogát, de védje meg ez a törvény a dolgozni akaró munkást a sztrájkoló munkás terrorizmusától és védje meg a munkaadót a munkások terrorizmusától. A konszolidáció munkájához gazdasági téren feltétlenül hozzátartozik még, hogy a közelebbi esztendőben napirendre kerülendő Ausztriával való kiegyezést helyesen oldjuk meg. Én nem bocsátkozhatom bele ennek a kérdésnek taglálásába. Csak azt az általános igazságot jelzem, hogy ennek a kérdésnek kezelésénél az országnak erős kormányra van szükségét amely a magyar nemzet gazdasági érdekei, teljes nyomatekkal igyekszik képviselni és biztosítani.

A szabadság problémája.

Tisztelt Uraim! Ha történelmet tanulmányozzuk, látni fogjuk, hogy a nemzetek átmentek életüknek egy olyan időszak, amikor a zsarnoki hatalomtól kell a szabadságot kiküzdeni. Ezekkel a problémákkal életképes, életre való emberi sorsra méltó nemzetek megtudnak birkózni. Sorban végig nézhetjük az ó-, közép- és újkor történelmét: ezek a küzdelmek a szabadság ügyének diadalával szoktak végződni. De csak azután következik a szabadságnak igazi, nehéz problémája, következik az a kérdés, hogy tud-e az a nemzet állandóan bölcsen élni azzal a szabadsággal, tud-e a szabad intézmények keretébe úgy behelyezkedni, hogy ez a szabadság ne gyermek kezébe adott kés legyen, amivel saját magát vágja meg, hanem erős fegyver, mellyel fokozott mértékben állhassa meg helyét a nemzetek között lefolyó nagy versenyben. Életkérdés erre, hogy a szabadságnak megmaradjon a rend, hogy a szabadság ne rombolja le azt a nemzeti szervezetet, amely nemzeti célok érdekében egyesíteni, cselekedtetni vinni, a döntés pillanatában latba vetni tudja a nemzeti erőt. És ezért Uraim, nekünk fel kell vennünk a küzdelmet mindenütt az egész vonalon azokkal az anarchikus jelenségekkel szembe, amelyek, fájdalom, Magyarországon mindenütt mutatkoznak. Felvettük a parlamentben, felvettük a sajtó terén. Hát hisz az igaz, még csak három hónapja lépett életbe az új sajtótörvény, de még is kérem Önöket tisztelt Uraim, méltóztatassanak e három hónap tapasztalatai után visszagondolni azokra a kifakadásokra, támadásokra és jóslatokra, melyekkel a sajtótörvényről, kivált ellenzéki lapokban beszéltek. Minek híresztelték el ezt a törvényjavaslatot? A sajtó békóverésének, a sajtó eltiprásának, a sajtószabadság eltörölésének. Hát tisztelt Uraim, méltóztatassanak a mai magyar sajtót nap-nap után figyelemmel kíséreni. Békóba vert sajtó az? Lenyugdóztott sajtó az, szabadságtól megfosztott sajtó az, amely — hogy egy nagyon mellékes dologról beszéljek, — a mi csekély személyünkről, akik az ország kormányát vezetjük, olyan békóba vert rabszolgákhoz méltó módon nyilatkozik? Igy van ez az egész vonalon.

Tisztelt Uraim? Hosszas századok után, 1867-ben lett újra szabaddá a tér a magyar nemzet előtt, foglalhatta el újból a magyar nemzet helyét Európában, mint egy olyan tényező, amely nem csak saját sorsát intézheti saját akarata és céljai szerint, de amely bejátszhat az európai események irányításába is. Mérlegre tették a magyar nemzetet, a világtörténelem mérlegének serpenyőjébe és a magyar nemzet sorsa attól függ, hogy milyen sullyal tudja lenyomni azt a mérleget. Az első időben öröm, vigaság és büszkeség volt nézni a magyar nemzet tevékenysége hogyan növelte híret, súlyát, tekintélyét és hatalmát. Az egész monarchia új életre lendült attól fogva, hogy a magyar nemzet és a magyar nemzet vezető férfiak részt vehetnek a monarchia sorsának intézésében. Ország-világ, barát és ellenség bámulva látta ennek a kis nemzetnek szellemi és erkölcsi súlyát és erejét. Nőttünk az egész világ szemé előtt és ezzel együtt nő a mi szavunknak súlya

is, nőtt az befolyt is, amit az európai eseményekre gyakorolhatunk. Így ment ez közel harmincz esztendőn keresztül, amíg éppen az a veszély, amelyre rámutattam, a szabadsággá elfajuló szabadság, a rendet felváltó anarkia meg nem támadta e nemzetnek életerejét; fájdalom, éppen ott, ahol legérzékenyebben érintette a nemzetet a parlamentben. Egyenesen a magyar parlamentáriszmus elfajulásával kezdődik a magyar nemzet súlyának, erejének, hatalmának csökkenése. Azok a jelenetek, amelyek nap nap után és az egyik évben, mint a másikban, disztelenítették el a magyar parlamentet, tehetetlenségre kárhoztatták az igazi nemzeti politikát. A józan magyar nemzeti többség akaratának megakadása, tehetetlen vergődése a parlamentanarkiával szemben, ez nemcsak momentán okozott veszélyeket, ennek még ma is érezzük veszélyeit és végzetes következményeit, érezzük abban a pusztításban, amelyet a magyar állami élet alapköveiben véghez vitt, abban a megrendítő hatásban, amellyel a nemzetet újból leszállította az egész művelt világ előtt a piedesztálról, amire harmincz esztendő óta becsületes munkája felemelte. (Ugy van, ugy van!)

A kormány politikája.

Én nem akarok ezért embereknek és pártoknak szemrehányást tenni. Sokszor mondtam már, — és ebben a legkevésbé sem tart vissza az, hogy az ilyen nyilatkozatokra egy kicsit más forma visszhangot kapok, — hogy én politikai ellenfeleimnek magyar hazafiaságát, jóindulatát és fényes személyi tulajdonát nem vonom kétségbe. De az ő szerencsétlen politikájuk az, hogy ők azonosították magukat a parlamenti anarkiával, az obstrukcióval; az, hogy megakasztották az ez ellen való küzdelmet; az, hogy belevittek a nemzetbe bizonyos végzetes illúziókat, hogy harcba vitték a nemzetet bizonyos káros, veszélyes jelszavakkal és azután belevittek a nemzetet egy konfliktusba, a konfliktushoz való igazi nagy célhoz méltó valódi férfias elhatározása nélkül. Nagy garral hirdettek jelszavakat, azután meghátráltak és pozíciójuknak hibás aljából kiindulva gyengék, ingadozók voltak, tántorogtak akkor, amidőn mint magyar felelős kormány kellett hogy képviseljek a magyar nemzet pozícióját és érdekeit.

Tisztelt Uraim! Én nem akarok dicsőkedni, de viszont nem is vagyok tizenöt éves szemérmes leányzó, akinek el kelljen pirulnia ha személyéről esik szó. Annnyival is könnyebben beszélhetek, mert amit mondani akarok, nem is személyes tulajdonságaimra, hanem politikám helyes, igaz, nyílt és becsületes voltára vonatkozik. Igenis állítom azt, hogy ez a politika, amelyet követünk, becsületére válik a magyar nemzetnek. Az az eljárás, melyet a jelenlegi magyar kormány követ, javára válik a magyar nemzet tekintélyének. Igenis meg van az az érzésem, hogy az alatt az egy év alatt is, amióta szerencsém, vagy szerencsétlenségem, hogy vezetem a magyar kormányt, azóta is tettem már valamit arra hogy emeljem az ország súlyát és tudom azt, érzem azt, hogy ha mehetek tovább azon az uton, amelyet meggyőződésem szab elém, ha szolgálhatom tovább azt a magyar nemzeti politikát, amelyet nézetem szerint egyedül helyes politikája ennek a nemzetnek, hogy a jövőben is emelni fogom a magyar nemzetet. (Hosszas lelkes eljenzés és taps.) Nem annyira, mint más fényesebb tehetségekkel lehetné, de emelni fogom, mert az úgy, amelyet szolgálok, becsületére válik a nemzetnek, a ki azt az ügyet híven és becsületesen szolgálja, az becsületet szerez a magyar nemzetnek.

De tisztelt Uraim, az nem elég, hogy ezt a kötelességet a kormány és a többség gyakorolja. Hiszen benne vagyunk mi is a parlamenti élet forgandóságában. Az egész világon úgy élték meg a helyzetet, hogy nem ez a politikai irány örökös exponense a magyar nemzeti akaratnak, hogy állhatnak be megint politikai fordulatok, amidőn más férfiak jutnak előtérbe és felelős állásba. Ettől eltekintve is a magyar nemzet felfogásának, szellemi és kedélyvilágának, politikai gondolkodásának és törekvéseinek nem mi

vagyunk kizárólagos exponensei. A magyar nemzeti közvélemény egy jelentékeny részét az ellenzék képviseli. A nemzet súlyát igazán csak akkor emelheti a közélet, ha annak minden árnyalata lehetőleg olyan politikát követ, amelyik becsületére válik e nemzetnek.

Ezután foglalkozik az ellenzék szereplésével. A kifejtésekkel, a parlamenti órséggel, annak külföldi példáival. Aztán az ellenzék oroszországi utiterével. Élesen mutatta ki a Justh és Károlynak erre vonatkozó nyilatkozatai között fent álló ellentétet. Beszéde végén hangoztatta, hogy ezt a mostani, utolsó parlamenti évet is fel fogják használni becsületes munkára a nemzet érdekében s kifejezést ad annak a meggyőződésének, hogy a jövő választáson oly tartalmas nemzeti programmal fog a kormány és a többség a nemzet elé állani, hogy emelt fővel kérhetik az ország támogatását. A maga részéről szikla-szilárdon megy a megkezdett uton, meghátrálni nem fog soha, de a győzelem a nemzet kezében van, s hogy győzhessen, kéri, hogy a zászlót, amelyet erős kézzel visz elől, meggyőződéssel teljes erejével támogassák.

A miniszterelnök hétnegyed órás gyönyörű beszédet megfeszített figyelemmel és lépten-nyomon kitörő tetszésnyilvánításokkal hallgatta végig a gyűlés közönsége, mely mikor a beszéd véget ért, percenként tombolva ünnepelte az illusztris szónokot. A férfiak kalapjait lengették, a hölgyek tapsolva, zsebkendőiket lobogtatva adták kifejezést elragadtatásuknak és a miniszterelnök kénytelen volt ismét előlépni, hogy hajlongva köszönje meg az ünneplést.

POLITIKAI HIREK.

Az igazságügyminiszter, amidőn már közöltük, f. hó 5-én törvényjavaslatot nyújtott be a képviselőházban a becsület védelméről, a mely a Btk. különös részének XVII. fejezetét lesz hivatva pótolni, és a hatóságok büntető jogi védelméről.

Az első törvényjavaslatnak az az alapelve, hogy a jognak a becsület védelmére vonatkozó szabályait összhangba kell hozni a kultúrátársadalom erkölcsi fölfogásának követelményeivel.

A Csemegi-kodex a becsületet szűkkeblű védelemben részesíti. Ugy a rágalmazás, mint a becsületsértés fogalmi körét tulságosan székre vonja. A becsületsértésre — nem szólva a nyomtatvány vagy nyilvánosan kiállított irat által elkövetett becsületsértésről — csupán pénzbüntetést szab. Minősített eseteket alig emel ki s emiatt a becsület elleni bűncselekményeknek éppen a leg-súlyosabb eseteit begatellizálja.

A törvényjavaslat véget akar vetni ennek a tarthatatlan jogállapotnak. A rágalmazásnak és a becsületsértésnek, a becsület elleni bűncselekmények eme két alaptípusának fogalmát tágabb körben, az élet igazságainak nagyobb mértékű figyelembevételével állapítja meg s az erkölcsi integritáson kívül oltalmába veszi a társadalmi értéket és a szeméremérzést is. A közönséges becsületsértés büntetési tételét is tetemesen fölemeli s mind a rágalmazásnak, mind pedig a becsületsértésnek számos minősített esetét ismeri. Ezek a sajtó után vagy egyébként nyilvánosan, a közfunkcionárius ellen hivatásának gyakorlására vonatkozóan s az aljas indítóokból elkövetett esetei a rágalmazásnak és becsületsértésnek. A becsületsértésnek és is minősített esete, hogy ha a sértés feltűnően durva. A rágalmazásnak összes, a becsületsértésnek pedig minősített eseteire fogházbüntetést szab. Ezzel a Btk. különös része XVII. fejezetének legegésőbb hiányait orvosolja.

A másik törvényjavaslat a hatóságok büntetőjogi védelméről szól.

Az állam a maga akaratát jogszabályaiban határozza meg. A hatóságoknak és közegeiknek föladata az életben fölmerült konkrét esetekben annak megállapítása, hogy a jogszabályokban meghatározott államakarat mit kíván, s az ő föladatuk ennek a konkrét esetre megállapított államakaratnak megvalósítása is. Az államnak hatalma egész súlyával támogatnia kell hatóságait és azoknak közegeit e működésükben. Mert ha őket e föladatukban az egyes államtárgyak fizikai ellenállása megakadályozza, csődöt mond az államhatalom és illuzórius játék lesz a törvényhozás.

De célját téveszti az a jogrend is, a melyik végleges szigorúságu büntető szankcióival akarja az államakarat uralmát a hatóságok és azok közegeinek közvetítésével megvalósítani. Minden tulhajtása a hatóságok büntetőjogi védelmének éppen a társadalmi és állami rend természetes és végső alapjaira: arra a tiszteletre és meggyőződésre hat károsan vissza, a mellyel az egyes állampolgár az államakarat fensőbbiségét a saját akaratára és érdekköre fölött elismeri.

A hatósági intézkedésekben konkretizált államakarat ugyanis nem mindig fedi az erkölcsi igazság követelményeit, s őt meg a jogszabályokban elvontan foglalt államakaratot sem. De azért nem lehet a hatóságoknak és közegeiknek büntetőjogi védelmét attól tenni függővé, hogy intézkedésük, a melynek kiviteleben őket akadályozták, vagy a melyből kifolyóan őket bántalmazták, anyagilag helyes volt-e vagy sem.

Hogy a bírói gyakorlatban fölmerült káros kihatású jogadozásoknak és kétségeknek véget vessen, a hatóság elleni erőszakot csupán abban az esetben kívánja büntetni, ha az a hatóságot vagy közeget hivatásának jogszerű gyakorlásában akadályozza. Ezzel a megszorítással eitalálta a törvényjavaslat ennek a problémának az arany középutját. A hatalmi tulkapásokat nem részesíti a büntetőjog oltalmában, a nélkül azonban, hogy följogosítaná az állam hatalmának alávetett egyéneket a hatósági intézkedések érdemi felülbírálatára.

NAGY LAJOS

1838—1914.

Fekete lobogók hirdetik városszerte, hogy városi és megyei közéletünknek halottja van. Nagy Lajos, sokunknak felejthetetlen jó Lajos bácsija nyugalmazott képezdei igazgató, 76 éves korában folyó hó 8. déli 12 órakor meghalt.

Született 1838-ban augusztus 17-én Háromszék megyében, Sepsiszentkirály községben, székelyhuszár családból. Elem tanulását a szentkirályi ref. iskolában kezdte meg, melyet folytatott és bevégzett a sepsiszentgyörgyi négy osztályú katonai jellegű u. n. normális iskolában, honnan átlépett 1852-ben a nagyenyedi Bethlen-kollégiumba. Itt végezte egyfolytában a nyolcz osztályú főgimnáziumot, tett érettségi vizsgálatot 1860-ban; hallgatta azután a theologiai praeparandia első évi folyamát, majd az újonnan beállított két évi jogi és két évi theologiai tanfolyamokat; és tett lelkészképzés szigorlatot 1866-ban.

Felsőbb iskolai tanulása idejében házi nevelőként is működött néhai Zeyk Miklós nagyenyedi tanár özvegyének fiai mellett; másodéves theologus korában mint kisegítő tanítót alkalmazta a főiskolai tanári kar az V. gimn. osztályban. 1865—66-ik iskolai év-

ben főiskolai szenior és a VI. gimn. osztály tanítója volt. Ezen ideiglenes állásából éppen külföldi egyetemre szándékozott menni, midőn szándékáról Kasza Dániel és Gáspár János tanárának ajánlatára és rábeszélése folytán lemondván, nevelői állást fogadott el öt évi időtartamra szóló kötelezettséggel legidősb gróf Teleki Domokosnak Géza nevű fia mellett. Mint nevelő növendékét magánúton készítette el a VI., VII. és VIII. gimn. osztályok vizsgálatára, sőt az érettségire is, mire még két évig mentorkodott növendéke, mint kolozsvári jogakadémiai hallgató mellett.

Nevelői kötelezettségének lejárta után külföldre utazott és 1871—72-ben a jénai, 1872—73-ban a lipcei egyetemen legkiválóbb filologusok (Nipperdey, Bursian, Curtius, Ritschel), filozofusok (Fortlage, Cuno Fischer) és paedagogusok előadásait hallgatta. Külföldről haza térvén, 1873-ban a kunszentmiklósi hat osztályú ref. gimnáziumhoz hivatott és választott meg a latin-magyar nyelv és irodalom rendes tanárának.

Ezen állásából 1876-ban a Bethlen-kollégiumhoz hivatott a classica litteratura és paedagogiai helyettes tanárának; e minőségben átvette 1877-ben a tanítóképezde és 1879-ben az elemi iskola ideiglenes igazgatását is. Az egyházkerületi közgyűlés 1879. november havában a paedagogia és classica litteratura rendes tanárának választotta; e tanszéket „A természetszerű nevelés elvei” című értekezéssel foglalta el. (Protestáns Közlöny 1880.) 1882-ben a kollégiumi tanszékek rendezése folytán, mint a paedagogia rendes tanára, a tanítóképezde és elemi iskola állandó igazgatójának nevezetett ki. 1894-től 1904. a főiskola rektor-professzora volt.

A megboldogult a kollégium, különösen a tanítóképzés ügyeinek buzgó, pontos és lelkiismeretes vezetője volt; lelkes tevékenységének köszönhető, hogy a kollégium tanítóképző-intézete foltosan lépést tartott, kedvezőtlen viszonyok közt is, az országos fejlődéssel. Szerette intézetét, tanártársait és tanítványait s mindent megtett értük. Szorgalmas, lelkes tagja volt Nagyenyed város képviselő-testületének és a vármegye törvényhatóságának, a ki minden nemes és czélszerű törekvést szívesen pártolt. De különösen szeretetreméltó uri modorával és jó szívével szerzett magának széles baráti kört, a kik őt szeretettel vették körül és fájdalommal látják eltűnni körükből.

Ravatalára a Bethlen-kollégium előjárósága és tanári kara, az állami elemi iskolák tantestületei, a tanítóképző ifjusága, a gyarkorló iskola növendékei, küldöttségileg helyezték koszorút. Azonkívül számtalan koszorú jelezte a jó barátok és tisztelők nagy kegyeletét. Az összes iskolák növendékei kivonultak és elkisérték utolsó útjára, a tanúgy kiváló művelőjét.

Temetése impozáns részvét mellett folyt le f. hó 10. délután 3 órán kezdve. A boldogultat szentkirály-utcai házából Jancsó Sándor megható imája után a ref. templomba vittek, hol Nagy Károly egyházkerületi főjegyző tartott felette emlékeszédet. A sírnál Lázár István mondott bucsu szavakat a kollégium nevében.

A család gyászjelentése: „Özvegy Nagy Lajosné, szül. Herczeg Róza, ugy a maga, mint az alulírottak és az összes rokonok nevében bánatos szível tudatja, hogy férje Nagy Lajos a református Bethlen-kollégium tanítóképzőjének nyugalmazott igazgatója, Alsó-Fehér vármegye törvényhatósági bizottságának, Nagyenyed város képviselő-testületének tagja, a polgári leányiskola gondnoksági elnöke, az enyedi összes népiskolák és óvodák gondnokságának tagja, a „Nagyenyedi Daloskörnek” alapító tagja és tiszteletbeli örökös elnöke, az Alsófehérvármegyei Általános Tanítóegyesületnek 28 évi elnökösködése után tiszteletbeli örökös elnöke, a nagyenyedi ref. egyház presbitere stb. folyó

hó 8-án, életének 76-ik évében elhunyt. Melegség és világosság volt az ő élete! Szívének áldásos melegével boldoggá tette övéit; lelkének világosságával nemzedékeket vezetett az igazságra. „Tökéletesség és igazság őrizték meg” őt is. Tudta ő, hogy: „az igazságnak utjában vagyon élet és az ő ösvényének utja halhatatlan!” Tudjuk és hisszük mi, hogy: „az igaznak emlékezete áldott!” Temetése június hó 10-én d. u. 3 órakor lesz, a szentkirály-utcai lakásából. Nagyenyed 1914. június 8. Nagy Ferencz ny. postafőtiszt, fivére és gyermekei: Nagy Kálmán kir. törvényszéki bíró és felesége, dr. Nagy Zoltán cs. és kir. ezredorvos. Sükösd Farkasné szül. Vaska Vilma unokahuga. Özv. Eötvös Sándorné, Herczegh Karolina és gyermekei. Herczegh Zsigmond építésmérnök, és gyermekei. Dr. Herczegh Lajos ügyvéd, mint sógora és sógoronője. A közelebbi és távolabbi rokonok.”

Gyász jelentést adok ki még a Bethlen kollégium előjárósága és tanári kara, a Kisegítő Takarékpénztár Részvénytársaság és a megyei tanítóegyesület.

Színház.

Szabados László színtársulata két hetes nyári idényét szerda estével bezárta. Tőlünk Dicsőszentmártonba távozott. A társulat a két hét alatt közönségünk tömeges pártolásában részesült, amire néhány előadást kivéve rászolgált.

Szombaton és vasárnap Sybill operett hétfőn a telefon vigjáték, kedden a gólya vigjáték volt műsoron.

Martos és Jacobi a leányvásár szerzőinek Sybill operettjét még napjainkban is nagy sikerrel játsszák a budapesti Király-színházban. Zeneje hangulatos; meséje kedves. A látványosság számba menő operett, ennek hijával, mindkét este jó előadásba ment nagy közönség előtt. Csók Vilma, kit hatalmas virágcsokorral leptek meg tisztelői, Fehér Imre, Liszt Ferike, Gitti Otti és Varga Béla egyes táncukkal és Máthé László érdemeltek elismerést.

A telefon vigjáték fölé is kiirhatták volna; hogy „csak felnőtteknek”. Megkímélnék a családokat az ilyen silányságtól. Eltekintve ettől is, a szereplők elhancurozták az egész előadást, unalmas és rossz volt. Bekeffynek jutalomjátékául játszották, de ő sem volt jobb. Tisztelői ajándékot nyújtottak fel hozzá.

A gólya vigjátékot kis számu közönség előtt játszották, több figyelemmel az előző esti játékuknál. Bársony és Vajda Piroska, meg Máthé ért valamit. Tarnay Nusi mindig akadozott.

A szerdai „Ingyenélők” bohózat volt az utolsó előadás.

Az őszi színiévad, amint lapunk egyik előző számában a kerület új beosztását közöltük, Enyeden október 5-től november 5-ig tart. A jövő nyáron május 11-től május 28-ig.

Gyermeknap.

Hat heten keresztül Török Bertalané, mint az ünnepély rendezőbizottság elnöke és özv. Berde Sándorné, a gyermekvédő liga helybeli elnöke végtelen gondossággal és fáradhatlan buzgalommal készítettek elő ezt a szép, gyönyörűen sikerült ünnepélyt. Házról-házra jártak, lelkesítettek, buzdítottak. Olyan kitűnő gárda segítette nekik, aminő ritkítja párját. Szívesen ajánlkoztak, szívesen vállaltak minden felkérést.

És minő lelkes, kitartó, praktikus volt a

főépítő-mester: Halmgay Antal, Bethlen-főiskolai tanár, kinek művészi érzéke leleményességgel párosulva még a legkisebb helyet is oly eredeti, meglepő módon tudta érvényesíteni, hogy a közönség nemcsak látott és gyönyörködött, de egyszersmind egyhangulag dicsérte a mestert, ki lelkes ifju tanítványával igazán elővárásolta kora reggeltől estig tartó munkával, amit szerény viszonyaink között csak lehetett.

És a jó Isten meg is áldotta a fáradozó munkáját. Járatta a fellegecskéket könnyű szellők szárnyán és csak egy kis ormosást engedett néhány pillanatra, hogy annál szebben ragyoghasson a nap. De volt is mit bearanyoznia: a gólyafészkes csárda, a lombfűzres sátrak, a kártyalapokkal eredetien díszített „jósa” között hullámzó nagy közönséget, mely igazán képviselte városunk jószívű lakosságát.

Jött a hatalmas zenekar: a gyulafehérvári helyőrség 36 pompás embere. Megdördültek a mozsarak. Már 3 óra előtt emberáradat tolongott a tréfásan „Adószedő”-nek jelzett pénztárak körül, Bedő Dénes társaival alig győzte a belépő jegyek kiadását. Rövid idő alatt telve let a sétatér.

Remek csoport jött. Daliás betyárok czigányosan dekorált bandával. A csárda elé vonultak eljenzés, taps között a rögtön táncba kezdtek.

És micsoda kedves tánczosnőket forgattak meg. Ott volt a szép magyar menyecske csárdásné Dóczy Ferenczné, ott volt Fischer Melánie, ott volt a remek szép Dancs Panni, ki aztán fényes ötlettel hódította meg a közönséget: körutra indult az egész truppal a meg-megállva gyönyörű tánczokkal megadóztatták a lelkes publikumot. És mit mondjunk a virágsátor pompás virágszállairól: Gaál Jolánkáról, Göllner Ilmárról, Lázár Györgyiről és Etuskáról s társairól? A tele pénztár és Sándor Jenőné, Göllner Árpádné, Müller Jenőné, Fogarasi Béláné meglegedése jelezte, hogy lehetetlen volt ellentállani édes mosolyoknak. És micsoda ügyes, kedves volt Dezső Juliska, ki nemcsak a füstölni valókat, hanem még a pléh skatulyákat is külön eladta minden hosszas rábeszélés nélkül! Persze: rózsái nem is hervadtak el. És eközben gyönyörű látvány volt a kis hadfiak komoly, önérzetes felvonulása, mely Kádár János igazgatót dicséri és az a szép magyar ruhás leány-sereg, melyet özv. Sebestyenné vezetett méltó büszkeséggel. Ugy-e igaz, hogy szép is a magyar viselet és nem drága? Ostrom alá lett véve a czukraszda, a játéksátor, a tejszarnok, a hűsítő és a pogácsások pavillonja. Berde Sándorné, Molnár Gyuláné, Jancsó Sándorné, Ágayné, Nehéz Margit és Alhrechtovics Anna talán tizannyi süteményt is eladtak volna; Zeyk Dánielné, Vinczenty Lajosné, Hegedűs Zsigáné és Málnásiné az összes játékokat, b. Bánffy Kazimirné, Benedek Gáborné, Bodrogi Jánosné, Fejes Áronné, Willerdorfer Rózsai és Auna, minden tejneműt, Dobozy Piroska és Farnos Olga a hűsítőket, Takács Irén és Malmos Matild a pogácsa sziveket osztogatták a közönségnek.

De aminő tolongás a gólya madaras csárda körül volt, az már mesébe való. Dóczyné, Baranyainé, Hegyiné, Felmériné, Kovács Ilus, Fischer Melánie, Salgó Elza és Sas Lenke, Felméri Sándor és Kiss Jenő hirneves csárdásokkal alig győzték a bor-, sör-, friss pecsenyekiszolgálást, ismételve kellett sör, kenyeret hozatni, elfogyott minden. És fogyott a „Szabad Sajtó” is, melyet Doktor Juliska sok szellemmel és ügyességgel állított össze.

A panoráma csalogató szépségeit Székely

Ödönne, Tangel Józsefné, Kunsch Antalné csak önkéntes vállalkozók szives segítségével a tömeges kíváncsiaknak bemutatni, mellettük pedig Grenzonné, a híres 77 éves kedves jónő körül egész csoportok lesték a jövőt, mely a kártyából lett nyilvánvalóvá. Granson Rózsika repülő cukrászdája fényes üzletet csinált, Vass Albertnében kitűnő kártyavetőt és Fűzy Sándorban egy ügyes fotografust és karrikatura-rajzoló ismerőtünk meg. Jó vásárt csaptak a perezes fiúk Bocz Ziza és Benedek Gabi, kik a pékség hasznos voltát bizonyították. Szathmári Gyuri vezette elő a medvécskéket, t. i. Weinrich Hanzit és Dobozy Gyulát, kik elég szelídek voltak, látva Winkler Pistit gyönyörű postás uniformisban bátran trombitálni. Hát még Dóczy Zoltai, a pompás csikósi Nohát remek volt. Cirner László végül ragyogó tűzjátékkal elégitette ki a közönséget, mely 10 óra felé meglehetősen oszlott szét. De ha valaki azt hiszi, hogy Török Bertalanné, Berdené és Halmágyi tanár is nyugodtan háza sétáltak, nagyon csalódik. A pénztárak átvétele, a felszerelések stb. elzárása, az örök kirendelése és másnap, sőt harmadnap is a csoda város lebontása, elszállítása és a sok-sok fizetés, elszámolás mind rájuk maradt.

Közönségnek, kedves segítő társaiknak s a jó közönségnek, mely nagyon sok szegény telepes gyermek megtartásához és felneveléséhez nyújtott segédelmet.

Végül örömtűnknek adunk kifejezést, hogy ismét láttuk az egyszerűségében is szép magyar viseletet, melyet leányaink felvehetnének minden időben, különösen pedig hazafias alkalomra. Aki pedig a drága szin pompás öltözetet szereti s arra is volt példa adva, mert igazán gyönyörködhetünk egy szép magyar típusú menyecskében: dr. Berze Nagy Jánosnéban, remek mezőkövesdi viseletben keltett méltó feltűnést. Ha a tiroli, a steyer, a bajor urinók az ő szép viseletüket maig sem hagyták el, ha Erzsébet román királyné, a román trónörökösne, a skótiai, dán, orosz, finnlandi hölgyek nemcsak hébe-korba, de sokszor, nagyon sokszor jártak nemzeti viseletükben, akkor kövesdük mi is őket ebben a helyes, nemes példában.

HIREK.

— **Junius 8-án,** a koronázás évfordulóján istentisztelet volt a róm. kath. templomban, melyen a honvédség, a hatóságok és tantestületek is részt vettek.

— **Kinevezés, áthelyezés.** A kereskedelmi miniszter Hantos Izidor lugosi államépítészeti főmérnököt Nagyenyedre, Bocskor Ernő nagyenyedi államépítészeti segédmérnököt Lugosra helyezte át. — Az igazságügyminiszter Székely István nagyenyedi büntetőintézeti fogalmazót a IX. fizosztályba Lipótvárra, Marschall József lipótvári büntetőintézeti tisztet Nagyenyedre helyezte át. — A debreczeni kir. ítélőtábla elnöke dr. László Géza nagyenyedi ügyvédjelöltet segélydíjas joggyakornokká nevezte ki.

— **A háztartási tanfolyam záróvizsgálója.** A nyolcz héti tartó háztartási tanfolyam folyó hó 6-án véget ért. A tanfolyam 24 látogatója, az elméleti ismeretekről a Nemzeti szálló nagytermében tartott nyilvános vizsgálaton számolt be, bizonyosságot téve arról, hogy mennyi hasznos, a gyakorlati életben feltétlenül megkívánt ismerete

szereztek. A szóbeli vizsgálat tárgyai voltak: Egészségtan, neveléstan, háztartástan, ser-téstenyésztes, baromfityésztes, tejgazdaság, konyhakertészet. Mindenik látogató minde-nik tárgyból felelt. A tanfolyam és a vizsga sikerét egyik a vizsgálaton jelenvolt nagyon jó gazdasszony következő mondása jellemzi a legjobban: „Ezektől a lánykáktól nagyon sokat tanulhatunk mindnyájan.” A vizsgálaton Gotthárd Sándor osztályvezető miniszteri titkár, Sándor Jenő polgármester, Volszky Győző gazd. akad. tanár elnökölték. A tanfolyam hallgatói gyakorlati tudásukról izléses és sokat ígérő kiállítás keretében számoltak be. Ugy a vizsgálatot, mint a kiállítást nagyszámu közönség látogatta s elismeréssel adózott a növendékeknek, valamint Láng Irén és Kovács Zoltán tanítónőknek.

— **Az urnapi körmenet** az idén is nem ma Urnapján, hanem vasárnap délelőtt 10 órakor lesz megtartva.

— **Eljegyzés.** Ma jór László kat. mérnök eljegyezte Hankesz Iduskát, néhai Hankesz Gyula pu. irodaigazgató leányát.

— **A Bethlen-kollégium** főgimnáziumának „Kemény Zsigmond Önképzőköré” Eötvös József br., Kemény Zsigmond br. és Szigligeti Ede emlékünnepevel kapcsolatos záróünnepélyt tart folyó 1914. év június 13-án (szombat) d. u. 5 órakor a kollégium disztermében, melyre az érdeklődőket meghívja az Igazgatóság. Műsor: 1. Titkári jelentést tart Albert János ifjúsági titkár. 2. Eötvös József br. „Bucus” cz. költeményét szavalja Dezső Balázs. 3. Kemény Zsigmond br.-ról felolvas Lőrincz Samu ifjúsági elnök. 4. Vig monologot ad elő Czaykowski Jenő. 5. Eötvös József br.-ról felolvas Harmath Ferenc. 6. Dialog: Szigligeti Ede „Házassági három parancs” cz. vigjátékából, előadja Fekete Mihály és Albert Károly. 7. Népdalok játszik az önképzőkör zenekara.

— **Állnak a toronyórák.** Néhány hét óta napokon keresztül hol a református, hol a róm. kath. templom toronyórája áll. Mintha összebeszéltek volna, hogy az időt megállítsák.

— **Czöllővészeti versenyt és kirándulást** rendez a tordai áll. főgimnázium a helybeli főgimnázium és tanítóképző-intézet f. hó 14-én vasárnap a Bükköslaposán. Részletes programot a jövő számban közöljük.

— **Kiásott osontváz.** A Kórház-utczában a mint egy villanyoszlopnak gödröt ásták, egy méternyire a földszíne alatt egy teljes emberi csontvázat találtak. Körülötte semmi olyan jel tatálattott melyből a csontváz korára következtetni lehetett volna. Több száz éves lehet s érdekes, hogy a jobb felső lábszárcsonton egy rosszul forradott törés nyoma volt látható.

— **Öngyilkos ügyvéd.** Dr. Kátona Manó marosvásárhelyi ügyvéd, ki Enyeden is folytatott a múlt évben ügyvédi gyakorlatot, föbe lőtte magát Nagyváradon.

— **Évzáró vizsgálatok.** A kereskedőtanoncz iskola f. hó 13-án (szombat) d. e. 3—5 órakor, az iparostanoncz-iskola 14-én (vasárnap) d. u. 2—6 órakor tartja záróvizsgáit, melyre az érdeklődőket tisztelettel meghívja az Igazgatóság.

— **Rádium Erdélyben.** Ha igaz a hír, ugy nagyjelentőségű lesz Erdélyre, hogy Sepsiszentgyörgy közelében fekvő Sugárfürdő gözljének sarában rádiumot fedeztek fel. Szakemberek tartanak ott vizsgálatot, hogy a rádium helyét megállapítsák.

— **Dinamit-robbanás.** Mint hallomásból értesülünk, Kénesden négy munkás dinamitot melegített a testén, melyek közül az egyiknek kezében a dinamit fölrobbant s ettől egy pillanat alatt a másik három is fölrobbant. Mind a négy munkás súlyosan megsebesült. Egynek a lábát és egynek a kezét szakította le a dinamit.

* **Görög Henrik** okl. dentist betegség miatt augusztus 1-ig elutazott. 224. 1—

4389—1914. közig. sz.

Pályázati hirdetés.

Nagyenyed r. t. városnál betöltendő egy **polgári biztos (detektív)** állásra pályázatot hirdetek, s felhívom mindazokat, kik ezen állásra pályázni óhajtanak hogy szabályszerűen felszerelt sajátkezűleg irt kérvényeiket Nagyenyed r. t. város polgármesteri hivatalához **folyó évi június hó 28-ig** nyújtsák be.

Ezen állás évi 1400 kor. törzsfizetéssel, 480 kor. lakáspénzzel van egybekötve. Az állásra kinevezett egyén egy évi próbaidő után fog véglegesítettetni.

Az állásra csak olyan egyén fog kinevezettetni, a ki

1. legalább a középiskola 4 osztályát, a polgári iskolát sikerrel elvégezte, vagy
2. igazolványos altiszt, vagy
3. csendőrmester, vagy
4. a budapesti államrendőrség kebelében szervezett detektív vizsgáló bizottság előtt sikeres vizsgát tett és rendőri pályán megszakitás nélkül egyfolytában eltöltött 5 szolgálati évet igazolni tud.

Városi tanács.

Nagyenyed, 1914. június hó 6.

225 1—1 **Sándor Jenő,** polgármester.

Házeladás.

Minorita Rendház a tulajdonát képező **Fötér 4. szám** alatti emeletes házát (Tangel-üzlet) örök árban eladja.

Zárt levélben adott a ajánlatok Rada György, házfőnökhöz nyújtandók be f. évi június hó 11-ig. A legtöbbet ígérő ajánlata afelettes egyházi hatóság jóváhagyása után válik jogerőssé. Eladási feltételek a házfőnöki hivatalban megtudhatók. 213 3—3

lehet beszerezni
kifogástalan minőségű
Gyümölcsfaanyagokat
Gyümölcs és Sétányfákat
Sima gyökeres és oltott
SZŐLÖVESSZÖKET.
Árjegyzéket ingyen küldenek

NAGYENYED
Alsófehérm.

FISCHER és Tszai
faiskolák és szőlőoltványtelepek
tulajdonosok: ifj. AMBRÓSI M. és FISCHER L. örökössei.

Felszeg-utca 29. sz. alatt
kiadó telek, két szoba,
konyha, istálló, kert, ud-
var 300 korona Szent-
Györgytől egy évre. 72

Kiadó üzlethelyiség!
A Nagyenyedi Általános Bank
és Takarékpénztár R.-T. fő-
téri üzlethelyisége átköltözés
folytán július 1-ével kiadó.
Értekezhetni a bank helyiségében az
üzleti órák alatt. 211 5-

Elismert legjobb gyártmányok
Lingner György
nagyenyedi szövőgyárából
előírt gyári árakon kaphatók
a gyári raktárban Szentkirály-utca 106. sz.
Ifj. Mólász János és Társánál Főtér
és a *Fogyasztást szövetkezetben*

1416—1914. sz.

Pályázati hirdetés.

A szabályszerűen elfogadott lemondás kö-
vetkeztében végleg megúrtult és

1. évi 1400 korona fizetés,
2. 300 korona lakbérrel,
3. 100 korona fuvar- és napidij-átalány-
nyal rendszeresített és
4. a 160 kor. évi fizetésű **közzámi állás-
sal** is egybekötött vajasdi **segédjegyzői** állásra
ezennel pályázatot hirdetek s felhívom mind-
azokat, kik ezen állást elnyerni óhajtják,
hogy szükséges minősítési okmányokkal fel-
szerelt pályázati kérvényüket a fennálló sza-
bályok szerint előírt uton hozzám 1914. évi
június hó 27-ig multhatatlanul adják be.
A választás napját később fogom kitűzni.
Tövis, 1914. május hó 30-án.

217 3—3 Dr. Tókos Géza, főszolgabíró.

Jugyon
ADUNK
HASZNÁLATRA
TAKARÉKPERSELYT
BÁRKINEK
Jugon
PESTMEGYEI
TAKARÉKPÉNZTÁR R.T.
BUDAPEST, IV. K. utca 33.

Fogak

fogsorok, platina és arany-koronák,
hidmunkák, csapfogak, tartós fogtömé-
sek legmodernebbül és legolcsóbban
fogműtermekben készülnek.
Mivel a technikai munkát is magam
végzem, módomba áll a rendelések-
nek leggyorsabban eleget tenni. Vidékiek
megvárhatják. Sürgős műfogjavítások
nehány óra alatt eszközölködnek.

VOGEL SAMU
vizsgázott fogtechnikus
Nagyenyed,
Kossuth Lajos u. 7. sz. Szeidl-ház, az emeleten

A „Nagyszebeni Általános Takarékpénztár”
földbirtokra és szilárd anyagból épült bér- és lakházakra előnyös feltételek
mellett a tőketörlesztést és a kamatokat magukban foglaló félelvi egyenlő
részletekben visszafizetendő

törlesztéses kölcsönöket
1000 koronán felüli összegekben 10—50 évi időtartamra nyújt.
Alsó-Fehér és Torda-Aranyos vármegyék területeiről kölcsönkérvények
Lingner György ur által nyújtandók be.
Bővebb felvilágosításokkal szolgál:
LINGNER GYÖRGY Nagyenyed. Telefon 15.

HA JÓ
szép és olcsó

harisnyákat

akar, úgy forduljon
a **Nagyenyedi**
Harisnyagyárhoz
az orsz. fegyintézetben.
Kivánatra
készséggel árjegyzéket küld.

MŰTRÁGYÁT (16% káliumsuperphosphat)
állandóan raktáron tart **WINKLER JÁNOS, Nagyenyeden.**

Kitűnő minőségű és legmagasabb szilárdságú Portland-Cementet ajánl olcsó áron a

PORTLAND-CEMENT-gyár Kugler és Társai
Brassóban.

Itt helyben kapható **Klemm Pál** cégnél Szentkirály-
utca 128. szám és **Márer és Weiszberger** cégnél.

Nyomatott a Nagyenyedi Könyvnyomda és Papírárgyár Részvénytársaság villamos üzemű könyvnyomdájában Nagyenyeden.